

Vergaderjaar 2022–2023

36 200 V

Vaststelling van de begrotingsstaat van het Ministerie van Buitenlandse Zaken (V) voor het jaar 2023

Nr. 89

BRIEF VAN DE MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 9 juni 2023

Met deze brief informeer ik u over de Nederlandse inzet bij en uitkomst van de Vijfde Toetsingsconferentie van het Chemisch Wapenverdrag (*Chemical Weapons Convention, CWC*), die plaatsvond van 15 tot en met 19 mei 2023 in Den Haag.

Achtergrond van het Chemisch Wapenverdrag en de OPCW

Het Chemisch Wapenverdrag, dat in 1997 in werking trad, en de OPCW kennen een succesvolle geschiedenis: op dit moment is ruim 99% van de wereldwijd opgegeven voorraden chemische wapens vernietigd onder toezicht van de OPCW. De VS zullen later dit jaar hun laatste chemische wapens vernietigen, waarmee alle opgegeven voorraden wereldwijd vernietigd zullen zijn. Het verdrag is bijna universeel; slechts vier landen (Noord-Korea, Israël, Egypte en Zuid-Soedan) zijn nog niet toegetreden. In 2013 is aan de OPCW de Nobelprijs voor de Vrede toegekend, voor haar uitgebreide inspanning om het gebruik van chemische wapens te elimineren.

Toch heeft ook de OPCW te maken met groeiende uitdagingen als gevolg van geopolitieke ontwikkelingen. Waar voorheen brede overeenstemming bestond tussen de lidstaten, nemen de laatste jaren spanningen en conflicten toe. Belangrijkste voorbeeld hiervan is het herhaald gebruik van chemische wapens door het Syrische regime en de weigering van dat land om mee te werken aan inspecties. Een kleine groep landen, onder aanvoering van Rusland, Cuba en Iran, verdedigt Syrië ondanks bewezen gebruik en schending van het verdrag. Ook het gebruik van zenuwgif uit de Novitsjok familie door Rusland (Skripal, Navalny) leidt tot felle debatten. Daarbij komt de in 2018 verijdelde Russische poging om de OPCW-computersystemen te hacken. De Russische inval in Oekraïne heeft de verhoudingen binnen de organisatie nog verder verslechterd. Overigens heeft de OPCW zich ook met dit conflict beziggehouden door

de situatie nauwkeurig te monitoren en Oekraïne te voorzien van beschermende middelen en detectieapparatuur voor het eventuele gebruik van chemische wapens.

Verloop en uitkomst van de Vijfde Toetsingsconferentie

Tijdens de Toetsingsconferentie is door de lidstaten teruggekeken op het functioneren van de CWC gedurende de afgelopen vijf jaar en is van gedachten gewisseld over de koers voor de komende vijf jaar.

De overgrote meerderheid van de lidstaten toonde hierbij een constructieve opstelling en goede wil om tot compromissen te komen. Een aantal partijen bleek echter, zoals verwacht, niet of nauwelijks bereid tot concessies. Rusland, gesteund door enkele andere lidstaten, poogt al geruime tijd het OPCW Technisch Secretariaat, dat onder meer de *Fact Finding Missions* en de onderzoeken van het *Investigation and Identification Team* in Syrië uitvoert, in diskrediet te brengen, door twijfel te zaaien over de integriteit, onafhankelijkheid en onpartijdigheid van de OPCW, de Directeur-Generaal en het Technisch Secretariaat. Daarnaast wordt het «Westen» steevast beschuldigd van politisering van de organisatie. Deze houding van Rusland en *like-minded* is overigens breder te zien in verschillende ontwapeningsfora en conferenties.

Tijdens de conferentie toonde Rusland (gesteund door Syrië, Belarus, Iran en enkele anderen) geen enkele bereidheid om een verwijzing naar of veroordeling van het gebruik van chemische wapens door Syrië te accepteren. Het ontbreken hiervan was voor de overgrote meerderheid van de lidstaten onacceptabel, zo ook voor Nederland en de EU.

De conferentie wist hierdoor niet tot consensus te komen over een slotdocument. Hoewel een unaniem aanvaard slotdocument van waarde zou zijn geweest voor de versteviging van het verdrag en de organisatie, is wat Nederland betreft de inhoud leidend: een document zonder verwijzing naar aangetoond gebruik van chemische wapens zou het werk van de OPCW serieus ondermijnen.

Ten aanzien van een aantal onderwerpen, zoals industrie verificatie, internationale samenwerking, regionale vertegenwoordiging en NGO-participatie, zijn tijdens de onderhandelingen stappen voorwaarts gezet. De uitdaging voor de komende tijd zal zijn om deze voortgang concreet vast te leggen binnen het OPCW-kader, bijvoorbeeld tijdens de komende *Conference of States Parties* (november 2023).

Nederlandse inzet tijdens de Toetsingsconferentie

De Toetsingsconferentie vond plaats onder voorzitterschap van de Nederlandse Permanente Vertegenwoordiger bij de OPCW. De Nederlandse inzet, zowel als gastheer van de organisatie en conferentie, als in de rol van voorzitter, werd breed gewaardeerd door de lidstaten.

Nederland volgde inhoudelijk de inzet zoals die in EU-verband eerder werd vastgesteld. De delegatie heeft zich ingezet om tot een gezamenlijk, substantieel inhoudelijk, slotdocument te komen. Chemisch wapengebruik van Syrië moest hierbij vermeld worden. Daarnaast was de Nederlandse inzet gericht op behoud en versterking van de capaciteit tot verificatieonderzoek van het Technisch Secretariaat. Verificatie is essentieel om naleving van het verdrag door lidstaten te controleren en mogelijke incidenten met chemische wapens te onderzoeken. Vermelding van de verificatieactiviteiten en -mogelijkheden van het Technisch Secretariaat in het slotdocument was daarom een vereiste.

Opening OPCW Centre for Chemistry and Technology

Aan de vooravond van de Toetsingsconferentie opende Zijne Majesteit de Koning op vrijdag 12 mei het nieuwe OPCW-laboratorium «*Centre for Chemistry and Technology*» in Pijnacker-Nootdorp. Het ChemTech Centre is een hypermodern laboratorium en vormt een grote stap voorwaarts voor de organisatie. Het biedt nieuwe mogelijkheden voor testen en ondersteuning van het werk van OPCW-inspecteurs, maar ook voor het uitbreiden van internationale samenwerking en geven van trainingen aan professionals uit met name de Global South die op verschillende wijzen met chemische wapens in aanraking kunnen komen, zoals eerstehulpverleners en douanebeambten. Het laboratorium is geheel gefinancierd met vrijwillige bijdragen van donorlanden. Nederland droeg ruim € 2,3 miljoen bij door de bouwgrond te leveren.

Tot slot

Het kabinet beschouwt de CWC als fundamentele component van de wereldwijde non-proliferatie-architectuur. Het werk en welslagen van de uitvoerende organisatie (*Organisation for the Prohibition of Chemical Weapons*, OPCW) is essentieel voor de handhaving van de norm tegen het gebruik van chemische wapens. Nederland is er dan ook trots op om als gastland deze organisatie te kunnen huisvesten.

Het is essentieel dat de internationale gemeenschap zich blijft confirmeren aan de norm dat chemische wapens nooit mogen worden gebruikt. Nederland zal zich daarom via verschillende wegen blijven inzetten voor het waarborgen van het primaire doel van de OPCW: de verwezenlijking van een wereld zonder chemische wapens.

De Minister van Buitenlandse Zaken,
W.B. Hoekstra